

TERRA LIBERA

ČASOPIS HLÁSÍCÍ SE K TRADICI LAISSEZ FAIRE

duben 2002 / ročník 3

Ekonomie jako humanismus

Michael Novak

Již po více než jedno století je ekonomie rozvíjena jako věda po vzoru fyziky a matematiky. Nebylo tomu tak ale vždy. Od dob *Pojednání o podstatě a původu bohatství národů* z pera Adama Smitha v roce 1776 až do období po vydání *Principů politické ekonomie* Johna Stuarta Milla v roce 1848 byla ekonomie považována za součást morální filosofie, jež byla ranými filozofy překvapivě málo rozvinuta. Zdá se být nemožné, přestože je tomu skutečně tak, že před dobou Adama Smitha se žádný klasický autor – ani Aristoteles, ani Tomáš Akvinský, ani Bacon, ani Descartes – nezabýval soustavně a s nějakým výsledkem otázkou původu bohatství národů. Takovéto pojednání se mohlo ukázat jako velmi užitečné pro společnost, kdyby se dle něj konalo v dřívějších staletích, kdy vládla větší chudoba. Problém politického řádu a vlády práva byl ovšem natolik důležitý, že rozvoj ekonomie vyžadoval předešlý rozvoj politiky a práva (život ani majetek nebyl totiž v Evropě ani na jiných místech planety chráněn před lupiči, záškodníky a znesvářenými knížaty).

Ve 20. století se jedné ekonomické škole, kterou přední představitelé ale i obyčejní členové ekonomické obce (kteří byli stále více a více přitahováni vědeckými modely a obzvláště silou a krásou matematiky) opovrhovali, podařilo vytvořit z ekonomie opět oblast, kterou lze podrobit zkoumání morální filosofie. Tato škola je známá pod jménem Rakouská škola, škola „klasických liberálů“ nebo abychom užili označení, které upřednostňoval F. A. Hayek, „Whigů“. Dovolte mi poznatky těchto Whigů výstižně shrnout: Díky poznatkům Rakouské školy je zřejmé, že ekonomie je přinejmenším do té míry součástí morální filosofie a liberálních umění, jako je vědou.

Tento výsledek vyplynul ze tří akcentů, které Rakouská škola ve svém výzkumu upřednostňuje. První akcent je soustředění se na subjekt ekonomických aktivit stejně jako na „objektivní“ výrobní faktory. „Proč ekonomové nemohou pochopit, že motivace jsou důležité při jakémkoli rozhodování, které lidé činí?“, ptal se nositel Nobelovy ceny za ekonomii za rok 1986 James Buchanan. „Proč tolik ekonomů přehlíželo psychologii hodnoty, která spojuje existenci hodnoty s lidmi, a nikoli se zbožím?... Proč se téměř vůbec nepodařilo zahrnout kreativní potenciál lidského rozhodování do modelů mezilidských vztahů?“ Jelikož rakouští ekonomové využili studií zabývajících se pracovní etikou překračující jednotlivé kultury, společenskou důvěrou, individuální iniciativou, ochotou riskovat, druhy spolupráce a dalšími morálními zvyky (spolu se studii o rozhodování a teorii her, která popisuje dilemata, jimž jednající bytosti čelí), podařilo se jim soustředit svou pozornost na motivace, hodnoty, informace a rozhodování (jak soukromé tak veřejné) včetně jeho jednotlivých fází spočívajících v uvědomění si alternativ, jejich zvážení a konečném výběru.

Druhý akcent rakouského přístupu spočívá ve studiu konceptu lidského jednání. Tato myšlenka zvětšila naše porozumění jak ekonomického jednání, tak i jeho vztahu s ostatními typy lidského jednání. Jednání má kořeny v lidském rozhodnutí, a proto Ludwig von Mises otevřel svou klasickou práci *Lidské jednání: Pojednání o ekonomii* takto: „Veškeré lidské rozhodování spočívá na skutečnosti, že lidé činí nějakou volbu. Činí-li člověk volbu, volí nejen mezi různými materiálními věcmi a službami. Do úvahy padají veške-

(pokračování na straně 2)

Neplatič daní hrdinou

Dan Šťastný

Konec března je každoročně spojován nejen s příchodem jara, ale též s něčím daleko méně příjemným – s povinností podat daňové přiznání. Ačkoliv daně platíme (rovněž díky reformám některých „liberálních“ politiků a „ekonomů“ oceněných Nobelovou cenou) po celý rok, podávání přiznání k daní z příjmu se stává, soudě dle frekvence tohoto tématu v médiích, nejoblíbenější příležitostí k debatě o tomto „nástroji fiskální politiky“, jak je tato aktivita některými politiky a ekonomy eufemisticky nazývána. Na rozdíl od ostatních se vám však nechystáme poradit, jak daňová přiznání vyplnit, ani se nechystáme na vás apelovat, abyste se daním nevyhýbali. Naopak. Zcela v duchu našich principů a pověstí zastánců soukromého vlastnictví a vlády právy bychom rádi přispěli na obranu těch jedinců, kteří jsou (rovněž mnohými „liberálními“ politiky a „ekonomy“) odsuzováni jako zločinci – chystáme se na tomto místě zastat daňových neplatičů, rebelů a odmítačů. Nejprve si ukážeme podstatu daní, abychom poté pochopili, proč jejich neplacení nejenže není zločinem, ale že v jistém smyslu prospívá i ostatním. Doufáme tak, že po přečtení následujícího textu bude všem zřejmé, že neplatič daní není zločincem, ale hrdinou...

Co jsou daně?

Daně jsou násilím vynucené platby prováděné ve prospěch lidí, kteří se označují za stát. Spojení mezi daněmi a státem není nikterak náhodné. Proč? Ačkoliv stát nabýval v historii různých podob, všem státům bylo a je společné *nadřazené, mocenské* postavení jeho představitelů („aparátu“) nad zbytkem obyvatelstva. A byli a jsou to právě představitelé státu, kdo rozhodovali o výši daní a jejich platbu násilím vynucovali. Není potom divu, že lidé odedávna chápali daně jako příkoří, jehož prostřednictvím se na jejich účet vládcům dvakrát příjemná – pokud je totiž obyvatelstvo považovalo za bandity, hrozilo nebezpečí, že se proti nim vzbouří. Mnohý vládce tak na vlastní kůži poznal, jak malá jeho moc ve skutečnosti je, přestane-li ho obyvatelstvo pasivně respektovat jako silnějšího a postaví-li se mu aktivně na odpor.

Aby vládcům nebezpečí odporu obyvatelstva snížili, potřebovali se nějakým způsobem odlišit od obyčejných banditů a loupežníků – potřebovali vypěstovat v lidech představu, že vybírání daní není totéž co loupež. Dnešní představa průměrného člověka o daních je důkazem toho, jak byli představitelé státu v tomto svém záměru úspěšní. Jak toho dosáhli?

Museli nejprve ospravedlnit své nadřazené postavení nad ostatními – museli najít ospravedlnění pro samotnou svoji existenci, pro existenci instituce státu. Zkoušeli se zaštiťovat Bohem, který je údajně k jejich vládnutí nad obyčejnými lidmi předurčil. S radostí se chopili myšlenek Hobbesova Leviathana a „společenské smlouvy“. Nakonec nepohrdli ani novějšími teoriemi, které nutnost existence státu obhajují skrze neutrální, „objektivní“ poznatky některých věd (ekonomie, sociologie apod.).

Jakmile existovala u obyvatel představa, že stát musí existovat (tj. že jim někdo musí vládnout), stala se obhajoba zdanění (tj. jeho očištění od spojitosti s obyčejnou krádeží) poměrně triviální záležitostí. Jak by totiž mohl stát tyto „nepostradatelné“ funkce vy-

(pokračování na straně 2)

Ekonomie jako humanismus

(pokračování ze strany 1)

ré lidské hodnoty.“ Lidé ovšem nejednají jen tak. Jednají jistým způsobem (a to jak v ekonomickém jednání, tak i v jednání politickém, náboženském a kulturním) a rakouský pohled obsahuje přinejmenším základní výzkum nejen atomistických lidských konání uvažovaných v izolaci, ale také typické jednání, zvyky a ctnosti, a tím se dostává v konečném důsledku k teorii lidské povahy.

Třetím rakouským akcentem je izolovat a vysvětlit hybný motiv ekonomické činnosti, tj. dynamický faktor, který v ekonomii nalézáme – podnikatelské úsilí. Rakouští ekonomové studují tento zdroj kreativity, vynalézavosti či dokonce revolucí ve výkonu ekonomických aktivit, neboť podnikatelské úsilí je zdrojem změny v ekonomickém vývoji. Stačí se podívat na současný vývoj ve střední Evropě: Některé země se pokoušejí přejít od socialismu ke kapitalismu pomocí odstranění regulace cen, některé začaly respektovat a chránit vlastnická práva a některé umožnily soukromé podnikání a vytváření zisku. Všechny tyto aktivity ovšem nepředstavují o nic více živoucí kapitalistickou ekonomiku, než suché dřevo a vzduch představují oheň. Socialismus vstřípil do lidí ubíjející pasivitu a tito lidé možná čekají, že stát začne dělat něco jiného, místo aby se o to pokusili sami. Kapitalismus nezačne najednou správně fungovat, dokud se lidé nerozhlednou kolem sebe, neopozorují možné zdroje zisku a nepustí se do využití těchto příležitostí. Například v Polsku v prvních šesti měsících po revoluci v roce 1989 vzniklo půl milionu nových drobných podniků. Až toto je událost, kterou lze označit za skutečnou transformaci.

Tyto tři rakouské akcenty (soustředění se na člověka, zkoumání zdrojů lidského jednání a zdůrazňování podnikatelského úsilí) vedly v posledních třiceti letech k novému pohledu na „lidský kapitál“. Termín „lidský kapitál“ přivádí pozornost k duševním aktivitám, jako je například skutečnost, že podnikatel rozpozná důležité skutečnosti, které ostatní nevidí: zdůrazňuje tím tedy intelektuální schopnosti. Přestože ale dobré nápady má mnoho lidí, pouze několik z nich má další dovednosti, které jsou k podnikání nutné – morální vlastnosti, jako je nebojácnost, schopnost vést lidi, know-how, schopnost

nést riziko, zdravé uvažování v praktických záležitostech, schopnost být dobrým vedoucím, schopnost v ostatních vyvolávat důvěru a realismus. Lidský kapitál nebere do úvahy pouze striktně ekonomické skutečnosti, ale jedná se o širší morální koncept. V posledních letech patří analýza morálních faktorů ekonomického rozvoje, které se nově věnuje pozornost, mezi nejzajímavější oblastí rozvoje ekonomie. Po řadu generací, dokud tradiční židovské a křesťanské morální hodnoty ovládaly Západ, tyto morální faktory jen tiše ekonomickou analýzu doprovázely a braly se vždy jako dané předpoklady. Tím jak ekonomové znovuobjevili morální rozměr lidského kapitálu v kulturním i osobním kontextu v celé jeho síle, přinesla jeho současná absence do povědomí jeho dřívější nedocenenou přítomnost.

Před dvěma či třemi desetiletími jsme mohli často slyšet poznámky o tom, že systém, který je označován za „kapitalismus“, a systémy, kterým se říkalo „socialistické“, jsou asymetrické, protože socialismus pojmenovával jednotný systém, v němž jedni vládcí činili všechna klíčová ekonomická, politická a morální rozhodnutí, zatímco kapitalismus byl jménem pouze pro ekonomický systém, který mohl být kombinován s jakýmkoli politickým a morálním systémem. Lze najít člověka, který bude ochoten zemřít romantickou smrtí při obraně demokracie, ale nikdo není ochoten zemřít pro obranu ekonomického systému. Šlo by o změnu prostředků a cílů – a konečkonců na kapitalismu toho ani moc romantického nebylo. Takto se to aspoň říkávalo.

Tento aforismus je pravdivý v tom, že slabost socialismu spočívá v nebezpečné koncentraci moci. Zcela jistě dochází k vytvoření ohromného prostoru pro zneužití moci, kterému mnohé socialistické vlády podlehly, ale dochází také ke zbavení lidí jejich lidského kapitálu. Papež Jan Pavel II. napsal, že základním pochybením socialistické antropologie byl její ateismus. Na mysli měl ovšem konkrétní druh ateismu: ateismus, který pohlíží na člověka jako na ploché praktické stvoření, jež je hnáno pouze touhou po moci, stvoření bez ducha a duše, jež je ze své podstaty nesvobodné. I bez theismu jsou schopni mnozí západní klasičtí liberálové chápat člověka jako svobodnou

a o sobě se rozhodující bytost, která se ve svém životě řídí silnými morálními zásadami, jež formují jeho osobní osud, ale také kulturu jako celek. Stručně řečeno, nejzásadnější změny v ekonomii se odehrávají v oblasti lidského kapitálu.

Humanistický obrat v ekonomii, který poprvé učinili velcí rakouští ekonomové 20. století, zůstal povětšinou vně ekonomické obce neopozorován, a to i mezi humanisty. Je-li ale ekonomie nejen vědou, ale také způsobem nahlížení na realitu a způsobem uvažování (skutečnost, na kterou upozorňuje nezávislý úspěch ekonomů, když stavějí na poznacích a metodách půjčených z filosofie, práva, antropologie, psychologie, náboženství a umění), pak moderní ekonomie může nabídnout ohromný zdroj poznání budoucím generacím myslitelů. A možnosti pro vytváření nových syntéz jsou značné.

V tomto světle se zdá, že v ekonomii začíná vznikat něco jako univerzální věda, věda o lidech jakožto lidech, a to nejen lidech v celé rozmanitosti, ale také v jistých neměnných vztazích k lidské zkušenosti. Každá lidská bytost je jednajícím subjektem, která je schopna uvažovat a činit rozhodnutí, je to oduševnělý živočich, který je schopen činností a takového rozsahu vědomí, jehož jiné bytosti nedosahují, který si je vědom jak existence celé společnosti, tak i jedinečného osobního významu, který čelí existenci vzácnosti a pociťuje nutkání ke zkoumání okolního světa, tvoření, obchodování a směně a zlepšení svých podmínek.

Ekonomie nás má ve 21. století mnoho co učit. A mnohé z toho bude doplňkem poznatků, které jsme získali z historie. Ekonomie je povolána k tomu, aby nám pomohla být lepšími lidmi: pomohla nám činit lepší volby, lépe vidět dostupné alternativy a jejich komparativní náklady a výhody, moudře investovat do ostatních lidí i nás samých, a používat s rozvahou naši svobodu k všeobecnému prospěchu. Ekonomie má ctnostné poslání. A tvrdím, že toto poslání je humanistické.

Přeložil Josef Štíma. Text je součástí knihy Jiří Schwarz (ed.): Křesťanský filosof a ekonom Michael Novak, která byla v nedávných dnech publikována Liberálním institutem.

Neplatič daní hrdinou

(pokračování ze strany 1)

konávat, kdyby k tomu neměl patřičné prostředky? Daně se tak v očích obyvatel (a k radosti vládců) postupně přetvořily z prostředku k obohacení vládců na prostředek k financování služeb, které „obyčejným lidem“ vládcí „poskytují“. Právě takové jsou kořeny dnes tolik rozšířené představy státu jako firmy vyrábějící různé statky pro obyvatele (ochrana majetku, silnice apod.) a daní jakožto platby obyvatel za poskytování těchto statků.

I kdybychom připustili onu naprosto naviň představu, že veškerá činnost státu spočívá v produkci *nějakých* statků, je paralela mezi firmou a jejím zákazníkem na straně jedné a státem a jeho obyvatelem na straně druhé zásadně mylná. Každý, kdo je schopen rozeznat dobrovolnou spolupráci od násilí, musí nutně vidět, že zatímco zákazníci firem se mohou rozhodnout, zda si určitý statek zakoupí či nikoliv, obyvatele státu žádnému takovému rozhodnutí ohled-

ně statků „kupovaných“ za daně nečelí! Zatímco zákazníci firem si od nich statek zakoupí *pouze* v případě, že si ho budou cenit více než jiných statků, které by bylo možno za daně prostředky získat, „daňový poplatník“ se *musí* svých prostředků vzdát, i když si poskytovaného statku cení méně či vůbec. Obrazem pojetí státu jako firmy by byla v soukromém sektoru společnost, která by vám za asistence tlupy siláků vlezla do bytu s tím, že staví zábavní park, na

jehož vybudování *musíte* přispět! Snad ještě věrnějším (a typičtějším) obrazem státu v soukromém sektoru je firma, která vám tvrdí, jak moc potřebujete ochranu svého majetku, slibuje vám, že vás bude chránit, a přitom vás upozorňuje, že nikoho jiného nesmíte o tuto službu požádat, a vyhrožuje vám, že pokud jí za to nezaplatíte, sama vám váš majetek zabaví! V obou výše uvedených případech by byla taková firma zcela správně považována za zločinnou. Není pak důvodu označovat stejnou činnost jinými jmény („bezpečnostní politika“, „zajišťování veřejných statků“ apod.) jenom proto, že si skupina těchto lidí říká „stát“. Na násilném charakteru daní nemůže nic změnit ani skutečnost (nedávno publikovaná v médiích), že značná část obyvatelstva je „spokojena“ s výší daňového zatížení. I když totiž pomineme otázku, jak může být někdo „spokojen“ s tím, že ho někdo jiný násilím k něčemu nutí, stále jsou zde lidé, kteří spokojeni *nejdou*. Tento argument tak může maximálně ospravedlňovat zdanění těch, kterým se líbí být zdanován. Pro zbytek obyvatel však daně zůstávají násilím!

Daně nejsou obdobou ceny placené za statky na trhu, neboť dobrovolnost spolupráce není jen pouhým technickým detailem, ale *zásadním rozdílem*, který staví zdanění na úroveň obyčejné krádeže. Použití daní (k obohacení vládců či k pomoci jimi privilegovaných), zrovna tak jako způsob použití lupu (k obohacení lupičů či k pomoci jejich známým), je zcela irrelevantní vzhledem k legitimitě způsobu, jakým byly prostředky v obou případech nabyty. Zloděj, který lup použije na výstavbu mateřské školky, nebo který vám „výměnou“ za lup vyasfaltuje silnici ke garáži, zůstává stále zlodějem!

V důsledku státní propagandy (proč asi politikům tolik záleží na tom, aby všichni chodili do státem ovládaných škol?!; proč stát podporuje „vědu“ a „intelektuály“, kteří nás o nutnosti státu přesvědčují?!) se však politikům podařilo zdanění zbavit jakékoliv souvislosti s krádeží (zločinem). A nejen to! Podařilo se jim dokonce za zloděje a zločince označit oběti svých každoročních (čtvrtletních, měsíčních) nájezdů – tedy každého, kdo se placení daní zcela či zčásti vyhýbá. Kolikrát jsme již slyšeli zprávy o tom, jak „podnikatelé okrádají stát na daních“ (na clech, na zdravotním pojištění apod.)?! Pojďme se podívat, proč je i tato představa zvrácená.

Neplacení daní není zločinem

Není-li zdanění o nic legitimnější než krádež, je potom zřejmé, že *odmítnutí* platit daně je asi tak stejně nelegitimní jako odmítnout vydat majetek zlodějům a že snaha se daním *vyhnout* je stejně nelegitimní jako snaha před zloději zatajit majetek, jehož si nevšimli, a tak jej na vás násilím nevybíhají.

Kdyby mělo být neplacení daní zločinem, musel by v důsledku neplacení daní existovat někdo, jehož *legitimní* – tj. majetková – práva byla poškozena. Ptejme se

tedy, čím práva poškozuje ten, kdo se placení daní vyhýbá.

- Ačkoliv to zní absurdně, začněme politiky – jsou takto poškozována práva politiků? Existuje snad někdo ve společnosti (i když si říká politik), kdo má nárok – „právo“ na to, aby mu ostatní odevzdávali část svého majetku? Nikoliv. Ani politik (ani zloděj) nemá právo na majetek druhého člověka, a proto neplacením daní práva politiků porušována nejsou.

- Práva těch, v jejichž prospěch politici daňové výnosy používají? Ani ti, stejně jako politici (nakonec se může jednat o jedny a tytéž osoby...), nemají žádný nárok na část našeho majetku. Stejně jako soused nemá nárok na to, abych mu postavil dům, nemá ani nárok na to, aby mu ho postavil politik z mého majetku. Ani práva těchto lidí tak neplacením daní porušována nejsou a ani být nemohou.

- A co třeba práva ostatních lidí, kteří daně platí? Jejich práva bezpochyby porušována jsou, nikoliv však těmi, co daně neplatí, ale samotnými politiky, kteří na nich daně vymáhají! Neplacení daní z naší strany může v některých z nich vyvolávat závist, že se jiným podařilo se daním vyhnout, nicméně považovat to za porušení jejich práv ze strany neplatičů by bylo stejně absurdní jako tvrdit, že ten, kdo se nenechal bandity okrást porušil práva těch, které bandité přemohli či kteří se jim podvolili.

Kde se potom bere představa o zločinnosti neplatičů daní? Kde se bere představa o povinnosti daně platit? Mnoho lidí stále mate skutečnost, že část prostředků, které se na daních vyberou, je použita k projektům, z nichž těží i lidé, kteří daně neplatí. Využívání těchto projektů a neplacení daní je potom přirovnáváno k příslovecné jízdě vlakem načerno – tj. podvodu či krádeži. Ze skutečnosti, že někdo chodí po chodníku nebo že se neodstěhuje ve chvíli, kdy jsou z daní pořízeny nové stíhačky, však ještě neplyne, že si daný člověk služeb chodníku

či stíhaček cení více, než kolik je po něm na jejich zaplacení vymáháno. Mnohdy z toho dokonce ani neplyne, že si takových projektů vůbec cení. Tolikrát omílané „veřejné statky“ tak vůbec *statky* (tj. něčím, co uspokojuje nějaké lidské potřeby) být pro mnohé lidi nemusí. Může se dokonce jednat o jejich opak, tj. o něco, co lidi poškozuje a co lidé *nechtějí*. Přesto jsou na ně všichni nuceni přispívat.

Navíc, pokud by bylo pravdou, že „služby“ státu jsou prospěšné všem obyvatelům bez výjimky a že daně jsou platbou za tyto služby, potom by měli všichni obyvatelé přispívat na „služby“ poskytované státem stejným dílem, podobně jako tomu je v případě ostatních statků a služeb, za něž lidé platí stejně bez ohledu na jejich majetek, příjem, zaměstnání, stáří apod. Výše uvedený argument by tak ospravedlňoval nanejvýš „daň z hlavy“ – tj. daň ve stejné výši pro všechny obyvatele.

Kde se ale bere ospravedlnění pro existující daně? Vezměme si například daň z příjmu. V jakém smyslu může vznikat člověku povinnost odevzdat část svého majetku „společnosti“ z toho důvodu, že dosáhl příjmu? Vždyť skutečnost, že příjmu dosáhl, je důkazem, že někomu jinému prospěl. Jak to, že ten, kdo je produktivní, a dosahuje tudíž příjmu, musí platit, neboť by jinak údajně něco společnosti „dlužil“, zatímco někdo jiný, kdo nic nedělá, nikomu neprospívá, a příjmu tedy nedosahuje, platit nemusí? A co dluží společnosti ti, co vytváří vysokou přidanou hodnotu (a odvádí vysokou DPH), co konzumují alkohol (a platí spotřební daň), co měli či mají produktivní předky či přátele (a platí tak daň dědičnou či darovací), co mají nemovitost či ji převedli na někoho jiného (a platí tak daň z nemovitosti či jejího převodu), nebo ti, kteří používají automobil k podnikání (a platí tak daň silniční)? Zvláště srovnáme-li je s těmi, kteří žádné hodnoty nevytvářejí (a žádnou DPH tak neodvádějí), kteří se cpou bučkem (a žádnou spotřební daň ne-

Řekli v souvislosti s daněmi...

„Možná dojdeme k názoru, že bude dobré třeba z daňových důvodů registrovat holding v zahraničí“. Tak reagoval Ivan Kočárník, dlouholetý ministr financí a architekt daňové reformy na otázku, zda Česká pojišťovna nepřenesla některé své aktivity do ciziny. Je vskutku paradoxní, že jako ministr „liberální“ vlády nastavil a udržoval daňový systém, kterému se jako podnikatel chce vyhnout. Je k tomu nutné ještě něco dodat?

Jeden z dalších velkých politiků a politických myslitelů polistopadové doby Tomáš Ježek má univerzální recept, jak zatočit s lidmi, kteří se snaží přežít v zemi s nesnesitelným daňovým zatížením: „Takovým lidem je třeba velmi důrazně připomenout a použít k tomu krutého násilí vlády, že to jejich počínání... by bylo možné za předpokladu, že by nekonzumovali žádné veřejné statky, třeba by nechodili po chodníku... Tito lidé ale spotřebovávají tyto statky a tudíž kradou. Takhle tvrdě je jim to třeba říci.“ Z této logiky vyplývá, že každý, kdo pracuje např. pro *Komisi pro cenné papíry*, financovanou ze státního rozpočtu, a žije paraziticky z peněz soukromého sektoru, je ctihodný člověk, zatímco ten, kdo vydělá peníze tím, že poskytuje služby, které si lidé přejí, je zloděj, když si ze svých peněz nenechá sebrat tři čtvrtiny, ale třeba jen polovinu. Mimochodem, pouze stát brání tomu, aby některé produkty jako např. chodníky byly poskytovány trhem. Stejnou logikou lze říci, že každý občan České republiky využívá služeb České pošty (stát tento monopol vynucuje), a musí tak platit daně, které budou kryt její případné ztráty. Když ne, je zloděj. Každý cizinec, který chodí po českých chodnících, je zloděj. Každý, kdo sleduje cizí veřejnoprávní televizi, je zloděj. Jen Tomáš Ježek, Ivan Kočárník, Václav Klaus & spol., kteří daňový systém stvořili, jsou patrně zosobněním ctnosti...

Josef Šíma

platí), či s těmi, kteří se v autech prohánějí jen tak pro osobní radost (a žádnou silniční daň neplatí, narozdíl od podnikatelů, kteří jezdí autem v rámci poskytování služeb ostatním)?

Ten, kdo neplatí daně (z příjmu nebo z čehokoliv jiného), není zločincem, ale potenciální obětí, které se podařilo zločinci uniknout. Novinové titulky o „okrádání státu na daních“ jsou jenom snahou skutečný morální status státu na straně jedné a daňového poplatníka na straně druhé převrátit naruby. (Kdo a proč jen může takové články psát?)

Neplacení daní je hrdinstvím

Ze skutečnosti, že neplacení daní není zločinem, ještě neplyne, že se jedná o čin hodný obdivu. Aby bylo zřejmé, proč by tento počin bylo možné za hrdinství považovat, musíme nejprve rozumět tomu, co se stane ve chvíli, kdy daně zaplatíme.

Zaplacením daní vzniká ve státním sektoru, který je na daňových příjmech závislý, prostor pro činnost, který je s radostí byrokraty a politiky beze zbytku využit. Čím více daní lidé státu odvedou, tím více prostoru pro činnost státu pomáhají udržet či vytvořit. V této souvislosti je nutné mít na paměti něco, co je na stránkách tohoto časopisu téměř zbytečně připomínat: jakákoliv aktivita státu - lidí, kteří se za tuto instituci schovávají - probíhá na úkor aktivit jednotlivců a společnosti; kdykoliv získává stát nějakou pravomoc, musí této pravomoci zbavit jednotlivce. Jde-li nám o jednotlivce a jeho svobodu, potom je pro nás větší prostor pro aktivity státu špatnou zprávou. Proč? Aktivity státu, realizované za daňové příjmy, obyvatelům (daňovým poplatníkům) škodí jednak tím, že představují enormní plýtvání prostředky (staví-li stát dálnici, můžeme si být vcelku jisti, že její budování bude dražší, než kdyby ji stavěla soukromá společnost jakožto svůj majetek). Navíc však existují aktivity státu, které by byly škodlivé, i kdyby daňové poplatníky nestály vůbec nic. Právě sem spadá regulační činnost státu, představující vedle zdanění další poškozování majetkových práv jednotlivců. Mnohé státní instituce nás tak nejen stojí peníze, ale škodí navíc přímo tím, že nám brání obchodovat s kým chceme, jíst co chceme, vyrábět co chceme, bydlet kde chceme apod. Pochopíme-li, že veškeré aktivity státu (včetně samotného zdanění) jsou podmíněny úspěšným zdaněním lidí, bude ihned zřejmé, že čím méně daní stát od obyvatele vyvlastní, tím méně svých aktivit si bude moci dovolit financovat a provádět. A proto ten, kdo nezaplatí daně, jež by normálně zaplatil, přispívá k omezení moci státu, což ho v našich očích musí činit hrdinou.

Lidé by neměli propadat iluzím, opět pečlivě šířeným státní propagandou, že díky neplatičům daní existuje ve státním sektoru pověstný nedostatek peněz, který by se jinak podařilo vyřešit, „jen kdyby všichni zaplatili tak, jak mají“. Kdyby lidé zaplatili více na daních, jedinou změnou by bylo, že by vznikly nové „společenské

problémy“ a nové úřady, jejichž prostřednictvím by se politici a byrokraté jali společnost „zdokonalovat“. Je zcela naivní si myslet, že by státní byrokracie kdy mohla prohlásit daňové výnosy za postačující ke všem funkcím, které by tato byrokracie ráda „pro společnost“ vykonávala a o jejichž výkonu nakonec sami politici rozhodují. Vždyť nedostatek finančních prostředků je téměř definičním znakem státního sektoru - podívejme se na školství, zdravotnictví, státem podporovanou kulturu, ochranu životního prostředí, státem placený výzkum. Nelze proto ani zcela vážně tvrdit, že díky neplatičům daní jsou nuceni „pocitiví“ daňoví poplatníci platit více. Opět, kdyby se najednou nikdo platbě daní nevyhýbal a vybralo by se tak více, spíše než k poklesu daňového zatížení by během pár let došlo k opačnému jevu: politici a byrokraté by vykonávali více svých destruktivních funkcí, které doposud nevykonávali nikoliv proto, že by nechtěli, nýbrž proto, že na to prostě neměli finanční zdroje.

Označením neplatiče daní za hrdinu nemáme v úmyslu naznačovat, že se daním nevyhýbá ze sobeckých důvodů, že se daním vyhýbá, aby omezením moci státu pomohl ostatním. Jistěže to dělá pro sebe, nicméně i zde sledování svého vlastního zájmu vede k pozitivním důsledkům i pro ostatní (s výjimkou politiků a byrokratů). Cílem pašeráků, či manažerů firem se sídlem v daňových rájích je rovněž jejich vlastní prospěch, a přesto svojí činností prospívají ostatním - lidé kupují levnější zboží a užívají si statků od firmy, která by nebyť daňového ráje třeba nemusela existovat (vzpomeňme na výrok I. Kočárnika - viz. rámeček v textu).

Rovněž nemáme v úmyslu tvrdit, že ti, kdo daně platí ve výši, v jaké je od nich stát požaduje, jsou nutně nějakými zločinci. Samozřejmě, že jsou především oběťmi, kterým nelze vyčítat, že se násilím ze strany státu podvolili. Hrozba represí ze strany státu není nikterak planá a mnozí z nás tak dají nakonec přednost platbě daní před rizikem znárodnění svého majetku či uvěznění. O to více však ve srovnání s nimi vynikne čin neplatiče daní, který uvedená rizika podstupuje!

Neplatič daní tak zkrátka nejenže není zločincem, neboť svým jednáním nepoškozuje majetek nikoho jiného, ale je v jistém smyslu jeho opakem - je hrdinou, který omezováním daňových výnosů státu způsobuje, že stát nemá takovou moc, jak by rád měl. Mějme toto na paměti, kdykoliv budeme sami přiznávat příjmy, vyžadovat stvrzenky a platit daně. Každá koruna, která zůstane v soukromém sektoru mezi lidmi, kteří skutečně vytváří bohatství tím, že spolu kooperují, představuje zároveň o korunu méně pro ty (převlečené za stát), kteří naše bohatství omezují a ničí. Jakkoliv vás tímto nevyzýváme k neplacení daní (to je přeci rovněž „zločin“...), můžete alespoň zvážít, zda se rovněž nestát hrdinou...! ■

Solut@on®
internet na vaší straně

Internet Vám pomůže
zvítězit.

My Vám pomůžeme
s Internetem.

Provozovna společnosti:
Na Křivíně 1, 140 00 Praha 4

Telefon: 61 00 94 00
Paegas +420-605-229389
Eurotel +420-602-767756
Fax: 61 00 94 24
E-mail: info@2s.cz
http://www.2s.cz

Předplatné TL na rok 2002

*Jak se stát každý měsíc součástí
TERRA LIBERA?*

*Předplaťte si zaslání časopisu
TERRA LIBERA.*

Všechna čísla roku 2001 a předplatné na rok 2002 získá ten, kdo daruje Liberálnímu institutu minimálně 250,- Kč na jeho činnost. Předplatné pouze na rok 2002 lze získat minimálně za 150,- Kč. Elektronické předplatné ve formátu pdf za polovinu!
Účet 55 94 61/0300

Standardní roční předplatné: 0,25 g zlata
e-gold účet: 131844

Více o e-gold na: www.libinst.cz

TERRA LIBERA

je vydávána společností TERRA LIBERA.

Kontaktní adresa:

TL, c/o Liberální institut,
Spálená 51, 110 00 Praha 1
E-mail: TL@libinst.cz

Její vydávání není povoleno ani schváleno žádnou státní institucí.

**Ozbrojená loupež
je zločinem...**

**...pokud nejste
finanční úřad!**

Prostor pro Vaši reklamu.